

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 10

ZATERDAG 5 MAART 1932

AVOND AAN DE BRAZILIAANSCH KUST BIJ RIO DE JANEIRO

<i>Redactie: Mr. P. J. A. BOOT</i>	INHOUD
DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (13)	BLZ. 110
EEN TOOVEROORD IN JOEGO-SLAVIË (GEÏLL.), DOOR Dr. FELIX RUTTEN	BLZ. 112—113
ALPENPLANTEN (GEÏLL.), DOOR A. J. VAN LAREN	BLZ. 113—116
APHORISME, DOOR M. W. B.	BLZ. 115
DOOR DE WOESTE DALEN VAN TESSINO (GEÏLL.), (INLEIDING. HET LAGO MAGGIORE EN DE ZIJ- DALEN), DOOR NINA J. DIJKSTRA	BLZ. 115—118
BRAKEL IN DEN BOMMELERWAARD (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 117—118
IN RIO DE JANEIRO'S STRATEN (SLOT) (GEÏLL.), DOOR PHILINE	BLZ. 109, 118—120
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL- EEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (9)	BLZ. 120
ORANJERIE VAN HUIZE QUEEKHOVEN NABIJ BREU- KELEN (ILL.)	BLZ. 120

*Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.*

DE FAMILIE HOLT

13) DOOR SUZAN GLASPELL

TOCH had zij Lincoln getart. Toen hij zeide, dat, als zij haar man weer zag, zij niet in zijn huis kon blijven, had zij kalm opgemerkt, dat zij hem waarschijnlijk weer zou ontmoeten.

Plotseling stond Blossom stil en haar hand greep een doornige roos. Zij zou toch zeker niet naar hem terug gaan? Na al die jaren. Na alles, wat er gebeurd was.

Zij ging op een tuinbank zitten en veegde met wat gras het bloed van haar hand. Neen, natuurlijk niet, het idee was belachelijk. Hoe zou je op je achtenvijftigste jaar een goed home opgeven om te gaan wonen met een man, die geen plekje op de wereld had, een man, die op zijn zestigste jaar nog steeds deed wat hem beliefdde, omdat hij dat amusant vond! Natuurlijk niet, dat was ondenkbaar.

Maar Maria Jennings Holt was, naar het scheen, een vreemde vrouw. Hoewel men het niet zou vermoeden, was zij ook iemand, die van het eigenaardige hield. Zij scheen zelfs den terugkeer van haar man grappig te vinden, zoo grappig, dat zij eigenlijk geen wrok koesterde. En Blossom moest, of ze wilde of niet, eraan denken, dat het best mogelijk was, dat het haar gevoel voor het amusante niet bevredigde om hier bij hen te wonen.

Maar hij zou het gelukkig niet willen doen. Als hij zijn vrouw niet noodig had gehad, toen zij jong was, dan zou hij haar toch stellig niet zevenentwintig jaar later wel wenschen. Of — Blossom kon de gedachte niet onderdrukken — of hij moest dat ook grappig vinden.

Er was veel te veel van dat idee van grappig vinden. Zij zelf wilde niets amusants! Het was een ernstige zaak. Oude menschen, dacht zij streng, moesten met waardigheid handelen; anders brachten zij den boel in de war.

En zij liet haar gedachten den vrijen loop — ze konden zoo dolzinnig mogelijk zijn — alleen om ze kwijt te raken. De Mater — bezig met pakken, om zich te vestigen in een volkslogement bij de houtwerf!

Door de boomen zag zij de wassende maan. Wat zou er gebeuren, voordat de maan weer zou afnemen? Het scheen haar toe, of alles zou kunnen gebeuren, nu de zaak aan het rollen was.

Het meest verontrustende was niet, dat Lincoln's vader teruggekomen was, en zijn moeder had vervreemd; het was, dat zij was opgestoven en tegen Lincoln gezegd had, dat zij beu was van de manier, waarop hij haar behandelde — hem gezegd had, niet zoo stupide te zijn en dat zij geen idioot was!

Alvorens naar haar eigen kamer te gaan, ging zij naar de jongens, om te zien, of alles in orde was. Zij had ze vandaag

verwaarloosd. Wat een dag! Haar vader en Lincoln's vader' Lincoln en de Mater.

De beide jongens lagen te slapen in hun groote frissche kamer, ieder in zijn bed bij een raam, alles zoo heerlijk en gezond mogelijk voor hen. Er lag iets geruststellends in het feit, dat zij sliepen. Wat er ook uit elkander zou vallen, dit belangrijke, dit middelpunt, bleef bestaan en moest behouden blijven, zoodat er niets heel vreeselijks kon gebeuren. Iedereen moest hiervoor op de bres staan — dat er een kamer als deze zou zijn, waarin de jongens konden slapen, dat zij een goeden nachtrust zouden hebben om morgen te kunnen spelen en leeren en groeien. Je moest op je post blijven, zelfs wanneer je op dien post niet werd gehouden voor hetgeen je zelf voelde te zijn. Een vrouw moest niet ingebeeld zijn en droomerig en de Ambrose Holts waren idioten en slecht. Dat voelde zij in de kamer, waar haar twee zoons sliepen, vredig temidden van de onrust en het verdriet om hen heen!

Zij stond bij Paul, die op zijn zijde lag, de kleine handen op het lichte dekbed, rustig slapende, zijn geest niet verstoord in den slaap, zooals dat soms overdag was. Arm kind, hij had zooveel ziekte gekend, hij had zoo jong al pijn geleden. Hij was nu beter; zij zou hem gezond houden, dat was haar taak, haar groote taak. Zij hoopte slechts, dat de pijn en de verhouding, die zij geschapen had met zijn omgeving — het toegeven, het gevoel, dat hij krijgen kon, wat hij wilde — zijn energie niet zou geschaad hebben. De nieuwe schrijvers over kinderen zeiden zoo veel over deze dingen en over de jeugdijaren. Zij geloofde het niet allemaal; zij zou er voor zorgen, dat het niet waar was. Om dit te doen, om hem te helpen, moest zij kalm blijven en verstandig zijn. Wat hinderde het, of zij Blossom moest zijn, als dat voor Paul het beste was.

Toen ging zij naar Lincoln. Hij was niet zoo ontspannen; hij lag op zijn rug, één vuist gebald en er was licht genoeg om te kunnen zien, dat hij boos keek. Een droom? Voelde hij zich in den nacht meer dan de omstandigheden hem overdag veroorloofden te zijn? En naar Lincoln ging een ander gevoel uit en haar hart zeide: Liefeling, offer niet te veel; denk niet, dat je het moet. Tracht dat niet op die manier te denken; laat hen niet iets anders van je maken; wees niet te edelmoedig, m'n kind. Wees Lincoln, omdat je Lincoln bent; dat is de beste reden in de wereld.

Zij dacht dit niet in zooveel woorden. Zij was niet zeker, niet dapper genoeg, maar een gevoel, dat in zulke woorden zou kunnen zijn uitgedrukt, ging van haar uit naar haar eerstgeborene.

In haar eigen kamer was zij weer verloren. Wat kon zij doen? Hoe kon zij naar bed gaan, met Lincoln daar beneden, denkende — wat? Zij stonden zoo ver van elkander.

Zij ontkleedde zich en zat langen tijd op den rand van haar bed, omdat zij niet alleen naar bed wilde gaan, alsof de slaap hen nog meer van elkander zou verwijderen. Zou zij naar beneden gaan? Het zou hem nog meer verstoord maken. Zij wist het niet. Zij had nog nooit iets dergelijks meegemaakt, want nooit tevoren had zij gezegd: „Je behandelt mij, alsof ik een idioot was! Ik ben meer dan je denkt". Zij had zelfs gezegd, dat zijn vader haar als een menschelijk wezen behandelde — het vergelijken met zijn vader, de rauwste plek in geheel zijn leven. Kon zij zeggen: „Vergeef mij; laat mij maar Blossom blijven?" Het zou hem tot haar kunnen brengen — hier — vannacht. Morgen?

Zij keek naar de plek, waar zij naast hem geknield had en hij haar tegen den grond had geduwd. Hoe zou zij er hebben uitgezien, liggende op den vloer? Zij kon bijna niet gelooven, dat het gebeurd was, want handtastelijkheden waren nooit tusschen hen voorgevallen, nooit iets, wat erop geleek. Maar nu het gebeurd was, scheen het, dat er iets anders tusschen hen kon zijn, een nieuw iets, waarin meer heftigheid was, misschien haat, passie en iets meer echt, meer waarheid.

Zij verlangde naar hem vannacht, meer dan ooit; de emotie, die er den geheelen dag geweest was, bleef haar bij en deed naar hem verlangen. Een nieuw, koel, hard iets verlangde naar hem, om het met hem uit te vechten — uitvechten en liefhebben.

Tenslotte ging zij liggen. Hoe kon de terugkomst van een ouden man dit alles veroorzaken? Een landlooper — een landlooper, die bij de houtwerf woonde. Zij lachte en weende tegelijk met het hoofd in het kussen.

Zij sliep zelfs een weinig, maar was half wakend, toen zij iemand door de kamer hoorde loopen.

„Lincoln!”

„Ik ga uit”, zeide hij kwaad.

„Lincoln!” riep zij weer, „schat, kom eens even hier”. Maar hij ging al door de deur en sloot die.

Zij ging hem achterna, de gang in. „O, Lincoln!” riep zij met meer gewone stem. Er kwam geen antwoord; het eenige geluid was het slaan van de voordeur.

En terwijl zij daar onzeker stond, was er een ander geluid — zijn auto.

„O!” zeide zij verschrikt tot zichzelf.

Zij trachtte zich gerust te stellen; alles wel beschouwd, had zij dien middag ook haar wagen genomen en rondgeleden, alleen om te kalmeeren, omdat zij dat noodig had. Zij had precies hetzelfde gedaan — nukkig, eigenlijk ondoordacht, haar wagen gehaald.

Zij keek op de klok; het was half drie.

Wel, wat zou dat? Het was heerlijk om 's nachts te rijden. Het kalmeerde iemand.

Zij ging weer liggen, want wat kon zij anders doen?

Maar plotseling, met een groteske beweging, met een opgooien van armen en beenen, sprong zij uit bed. Hij had gezegd — gezegd —

Neen, Lincoln zou dat niet doen; zijn moeder had een waar woord gesproken, wat hem zou weerhouden, voor de kinderen.

Maar zij moest het onderzoeken.

Zij klemde de tanden op elkaar, opdat zij niet zouden klapperen en ging naar zijn kamer, stond voor een ingebouwde kast en was bang om de deur te openen.

Tenslotte deed zij het als een kind, dat heimelijk gluurt.

De revolver lag er nog.

HOOFDSTUK XVI

Den volgenden morgen was Lincoln nog niet terug.

Den geheelen nacht had zij liggen luisteren, neen, niet den geheelen nacht, want zij was telkens ingeslapen, maar werd weer luisterend wakker, alsof zij in haar slaap ook geluisterd had.

„Waar is Vader?” vroeg Lincoln.

„Hij is wat vroeger dan gewoonlijk uitgegaan”.

Zij keek niet naar haar schoonmoeder, toen zij dit zeide. Mevrouw Holt volgde haar, toen zij de eetkamer verliet.

„Waar is Lincoln?”

„Ik weet het niet”.

Mevrouw Holt zweeg een oogenblik; daarop zeide zij: „O, hij is veilig”.

Zij vroeg niet eens of Lincoln de revolver meegenomen had en dit ergerde Blossom. O, zij was zoo zeker, zoo kalm.

Zij kon niet naar Lincoln's kantoor telefoneeren, want het was nog niet zijn tijd om er te zijn. Ook haar vader kon zij niet opbellen, die was nog thuis en wist er waarschijnlijk niets van. Zij moest niet onnoodig alarm maken en Lincoln opnieuw verstoord maken. Zij kon toch ook zeker niet het kosthuis van Hotchkiss opbellen, dacht zij met een zenuwachtige aanvechting om te lachen. Zij kon niets anders doen dan afwachten.

Zij ging naar buiten in den tuin en haalde planten uit den grond, die zij heelemaal niet van plan geweest was om te verwijderen.

Terwijl zij daar aan het werk was, werd haar een briefje gebracht. Zij was bang om het te openen, want het was Lincoln's hand; en toch was het niet zijn schrift — grooter, gedurfd en onverschilliger. Gewoonlijk was er iets peuterigs in zijn handschrift. „Mevrouw Lincoln Holt”, zooals het daar stond, was niet peuterig.

Na er een oogenblik op te hebben gestaard, scheurde zij de envelop met een bevende haast open.

Bijna op het eerste gezicht zag zij, wat het briefje behelsde; toch wist zij nog niet alles, want zij herlas het, langzaam, zorgvuldig, bijna letter voor letter, als iemand, die pas leert lezen.

Zeer hulpvaardige vrouw,

Naar het voorbeeld van mijn illusteren vader ben ik er vandoor gegaan. Je intelligentie — verschoon mij die zoo lang over het hoofd te hebben gezien — zal je stellig in deze situatie wel den weg wijzen.

Lincoln Holt.

P. S. Zeg aan mijn zeer verknochte moeder, dat, als ze haar intrek in het Hotchkiss-logement neemt, ze wat insectenpoeder moet meenemen.

Lincoln.

Je kon het een dozijn maal lezen, maar dat was alles, wat er in stond. Stijf, alsof zij kramp had, stond zij op en wandelde naar huis, een weinig gebogen.

„Blossom!” riep mevrouw Holt, „wat is er gebeurd?”

„Weg! Hij is weg”.

Zij zeide het met haar mond te wijd open, haar hoofd duizelig.

„Lincoln?”

„Weg! Hij is weggegaan!”

„Zeg het niet op dien toon! Kijk niet zoo. Blossom! Kom!” Verschrikt door haar kalmte, legde zij haar handen op Blossom's schouders. „Wees flink! Je doet — alsof je verlamd bent.”

„Weg. Hij is weg . . .”

„Zeg dat niet weer”. Zij schudde haar. De brief viel uit Blossom's hand en woei weg, maar mevrouw Holt raapte hem op.

„Mag ik het lezen?”

Blossom antwoordde niet, maar staarde recht voor zich uit, versuft, alsof al haar organen waren verdoofd.

Mevrouw Holt las den brief; zij moest weten hoe en wat het was, las: „Zeer hulpvaardige vrouw” en de rest.

„Wel”, zeide zij ten slotte zakelijk, „het is nog zoo erg niet”.

De verontwaardiging scheen Blossom kracht te geven.

„Is zoo erg niet?”

„Neen, zie je, omdat hij niet zoo wanhopig was om niet te kunnen denken aan de dingen, die ons het meest belachelijk konden maken”.

„Denkt u dat?” Blossom hield zich angstig, bijna nederig eraan vast.

„Natuurlijk. De brief is erg geruststellend”.

„Ik vind hem niet geruststellend”.

„Hij was kwaad — beledigd en vooral wilde hij beledigen. Maar hij zal terugkomen”.

„Over zevenentwintig jaar?”

„Het zal geen zevenentwintig jaar duren. Ik betwijfel het, of het wel zevenentwintig dagen zullen zijn”.

„O, u bent wel heel erg zeker! En het is allemaal uw schuld! Uw fout!”

„Ja, schat, ja”.

„Geef toch niet alles toe! Geef niet alles toe! Het is uw fout!”

Daar zij niet weer kon toegeven, liet mevrouw Holt Blossom uitsnikken — snikken zonder tranen, zoodat haar geheele lichaam schokte.

Maar toen dat erger werd, zeide zij scherp: „Blossom, word nu niet hysterisch! De jongens komen daar aan. Je kunt dat niet doen!”

Lincoln kwam naar haar toegelopen en Blossom was bij machte om op te houden met snikken.

„Moeder”, riep hij, „Paul heeft mijn brandweer weggenomen. De nieuwe, die ik van Vader gekregen heb. Hij wil hem niet teruggeven”.

„Hij zal er in een half uurtje genoeg van hebben”. Zij kon het zeggen, terwijl zij de snikken inhield.

„Maar hij weet niet, hoe het werkt. Hij maakt het kapot!”

„Ik zal wel met je mee gaan en eens kijken”, zeide zijn grootmoeder en Blossom kon naar binnen gaan, naar haar kamer.

Millie was bezig de kamer te doen.

„Je kunt de kamer later wel doen” zeide zij met een vreemden, helderen glimlach en wendde zich af, want het kwam haar voor, dat zij den glimlach niet meer zou kunnen onderdrukken.

Toen zij alleen was, ging zij op den vloer zitten, het hoofd in de hand en keek naar den grond.

Ten slotte stond zij op, want zij dacht: „Maar hoe kun je weggaan, zonder iets mee te nemen?”

Zij keek in zijn kamer en zag, dat zijn groote handtasch weg was en eenige kleeven.

Maar hoe had hij het gedaan? Wanneer had hij gepakt? Kon het zijn, dat zij geslapen had — werkelijk geslapen — en dat zij doorgeslapen had, terwijl hij hier geweest was om het een en ander te halen?

Zij wierp zich op zijn smal bed, in zijn kamer, die op een cel geleek en zuchtte: „Ik zal nooit weer slapen, nooit, nooit meer!”

Maar dienzelfden nacht sliep zij, uitgeput door den dag. Zij werd heel vroeg wakker, veel kalmer en keek somber om zich heen.

(Wordt vervolgd)

IN HET TOOVEROORD VAN JOEGO-SLAVIË: HET MERENGEBIED VAN PLITVICE

EEN TOOVEROORD IN JOEGO-SLAVIË

DOOR DR. FELIX RUTTEN

MEN had mij nu wel gezegd, toch vooral niet uit Joego-slavië te gaan zonder de Meren van Plitvice gezien te hebben, — maar, nu ja: wie kan in een groot land als dit dan wel alles zien? En er is daar zoo héél veel merkwaardigs! En de treinen gaan er zoo langzaam, terwijl de afstanden zoo groot zijn! . . . Maar tenslotte heb 'k me dan toch laten ompraten, ben om negen uur 's morgens te Zagreb in den trein gestapt, om tegen twee uur na den middag in een autobus verzeild te raken, die me er heenbracht. ☼ Daar zijn de bergen reeds heel hoog. Het is de keten der Dinarische Alpen die Dalmatië van Bosnië scheidt en als een groene rand loopt langs de rijke vlakte van Kroatië. Waar dit gebergte tegen het noorden gekeerd ligt en geleidelijk afhelt, met telkens wisselende terrassen, is het rijk begroeid met dennen en met loofhout. Herten en vossen huizen er overvloedig, en ook werd er zelfs in den laatsten tijd nog wel eens een beer geschoten. Het heele voorkomen van het land doet hier denken aan het Zwarte Woud of aan menige partij uit de Vogezen: maar het is alles veel eenzamer dan het landschap is aan beide zijden van den Rijn tusschen Straatsburg en Bazel. ☼ Het station waar we uitstapten, heette al naar de Meren. Wie er komt, die komt er om de meren. Er is in dit landschap, waar een arme bevolking van houtzagers woont, niets anders dat er een vreemdeling heen zou lokken. Maar toeristen komen er in massa. Goede en mooie hotels zijn er ook verzeid, en toch zóó, dat zij niet storend werken in het wonderbare landschap. Maar er is per slot niets anders dan alleen dit: de onbeschrijflijke poëzie van het landschap en de zang der overschuimende waterbekkens. ☼ Waar we aanvankelijk door de arme nederzetting heenrijden, tusschen houtzaagmolens en heel bescheiden woningen, onder hun groote, donkere huive van larikshout wegduikend, ruischt reeds overal het zingende bergwater. Dit stroomt dan eindelijk van alle zijden samen tusschen de stolpende gebergten, waar een meertje het opvangt, dat hoog in het land ligt, achter de bosschen verscholen. En daarmee begint dan het glorieuze lied der meren

van Plitvice. Want de stroom breekt den kluister van dit eerste meer, stort zich met daverend geraas in de diepte, stroomt verder en vormt een tweede waterbekken. En weer scheurt hij ook hier den oever die hem tegenhield, rukt hij rotsen van elkaar, perst hij zich door gesteenten en struiken, en raast verder. Zoo stroomt hij twee tientallen van kilometers voort, telkens weer verder en dieper, maar telkens teruggehouden, binnen rustige oevers gebonden, tot kalmte gedwongen, tot een wonderlijk rein en rustig water als bekeerd. Maar hij vergeet zijn wild karakter als bergstroom niet, rust maar even als om tot bezinning te komen, en raast dan met telkens weer koener, wilder sprongen verder. Het zijn prachtige watervallen, dan grooter, dan kleiner. De grootste in dit dal bereikt een hoogte van 180 Meter. Dit is een zijriviertje, dat plotseling van den hoogen, steilen dalmuur naar beneden stort, waar ook het andere water met een drievoudigen val in de diepte zinkt. Het geraas der wilde wateren is hier oorverdoovend. Dit is geen zingen meer als hooger-op, waar het water kleiner sprongen nam en het geluid vervluchtigde in de wijde ruimte, tusschen de groene hallen der bosschen. Hier is de rivier dan ook tusschen steile rotswanden ingebed, en haar bedding een smal, uitgeschuurd ravijn. Die rotsen zelf, doorvreten en doorkerfd, met hollen en spelonken, geven het geheele landschap een geheel ander voorkomen. Hier is alles hevig, hartstochtelijk, van een toemeloze woestheid. Menschen wonen er niet. Het geschal van het water maakt er alle spreken onverstaanbaar. Hier heerscht de natuurkracht ongebreideld. Maar men komt er diep onder den indruk van de romantische pracht van dit oord: alleen maar bosschen, loodrechte rotswanden en het gedaver van het water in zijn vallen en vlieden. ☼ Men is hier als mijlen ver buiten de wereld niet alleen, maar ook buiten wat men de natuur noemt in haar daagsch voorkomen. Het verbijstert den beschouwer. Een waterval is altijd iets buitengewoons, iets wonderlijks: dat bruisend geweld, die zingende sneeuwlawine die water is . . . Maar hier is het een doorlopend gezang van groote watervallen achter elkander, wel

twintig: alsof het de twintig strofen waren eener stroomende hymne. Maar de muziek neemt geen einde. ☼ Op de helft van het langgerekte dal breidt het zooveelste meer zich dan tot een grooten waterspiegel uit. Het landschap is hier breed, en prachtig opgebouwd. Men waant er zich in Schotland. Hier zijn enkele hotels op de heuvels gebouwd. Daar verrezen ook een paar particuliere woningen. Het is het verzamelpunt der toeristen, die er bootje-varen en zwemgelegenheid vinden. Van hier uit gaan goede wandelpaden in beide richtingen, stroom-op en stroom-af. En hier kan men heerlijk onderdompelen in de rust der groene wouden, in de heilige stilte van het schitterende berglandschap. ☼ Maar het water zelf blijft de grootste aantrekkingskracht uitoefenen. Telkens en telkens weer dat spel dier watervallen als van

grooten kathedraal-orgels, waarvan alle registers open, en alle pedalen in werking zijn. Men fantaseert de meest romantische verhalen in deze grootsche omgeving. Droefgeestigen moeten er niet eenzaam heengaan. Op hen zou het luguber kunnen werken. Vooral waar een bepaalde rots plotseling in het dal vooruitspringt, geheel uitgehold door een instorting, als keek men er in een kerk binnen, wier machtige beuk daar met holle vensteropeningen staat als een ruïne van weleer, is 't angstig! ☼ Zelf moest ik er telkens aan allerlei sprookjes denken, — sprookjes waarin reuzen en voorwereldlijke dieren optreden als in de noorsche, — geweldige tooverwezens, die met rotsblokken goochelen als met knikkers. Daar was met name één spelonk, waar alle draken der fabelwereld wel konden huizen. Maar daar was óók een rotshol, waar de kabouters onzer liefelijkste kinderverhalen pas vandaan schenen te zijn gegaan. Er lag nog vuur te smeuken onder een zwarten ketel. Tafels en banken waren er getimmerd uit ruw hout. Het hol scheen bewoond. En weldra daagden er twee kleine jongens op, die als dwergen waren in hun lompen. Zij droegen kleeren van grof linnen, dat ooit wit geweest was, en roode petjes. Zij boden vreemde versteeningen aan, die de toeristen graag van hen kochten. Een vrouw die mede uit de donkere geheimzinnigheid van het spookhol opdaagde, noodigde de voorbijgangers op Turksche koffie in kleine kommetjes. De waterval daarnaast raasde zoo geweldig, dat we elkaars woorden niet konden verstaan. Maar we begrepen elkaars gebaren. En de twee kleine jongens stonden op hun hoofd, en liepen op hun handen. Ja, het was heelemaal of 'k daar echt in het Kabouterland was. ☼ Plitvice Jezera: de Meren van Plitvice. Ik vergeet dat nooit meer!

ALPENPLANTEN

DOOR A. J. VAN LAREN

WIE, die het Zwitsersche hooggebergte bezocht, heeft niet eens, heel alleen, gerust aan den rand van een schuimend voortsnellende beek of gulpanden

LANDSCHAP BIJ DE MEREN VAN PLITVICE

waterval, en zitten luisteren naar het bruisen en borrelen van het water, met den diepblauwen hemelkoepel boven zich, als verloren in de eenzaamheid, in overgave aan de heerlijke natuur? De reine, versterkende berglucht, de frissche weiden, de weelde van bloemen in wisselende flonkeringen, hoe werkte alles samen om elke zorg te bannen en de ziel vrij en gelukkig te maken! Dat zijn heerlijke momenten, die ons bijblijven, want alles wordt gedragen door harmonie, rondom en binnen ons. Het eeuwige geruisch van het water stoort ons niet, maar geeft rust, het koele windje in den warmen zonneschijn doet de reinheid der hoogten te weldadiger aanvoelen en we ademen de fijne lucht te gretiger in. We voelen ons lichter en in staat tot nieuwe dingen. Onze ziel wordt jong als de frissche bloemen rondom, die gevormd schijnen uit azuur, doorgloed van gulden en purperen licht, teer en doorzichtig, vochtig van dauw en klare levenssappen. Je kunt er uren naar kijken, ze blijven onveranderlijk stralen en fonkelen; tot je dommelig

MEREN EN WATERVALLEN WISSELEN ELKAAR AF

ALPENPLANTEN. DIKBLADMUUR IN VOLLEN BLOEI
(*CHERLERIA SEDOIDES* L.)

wordt van zon en lucht, en alles ineensmelt tot een sublieme eenheid van schoonheid! ☼ Maar, dan wenken de bloemen ons weer toe nader bij te treden; want elke bloem, elke plant heeft in die eenheid haar plaats door eigen vorm, eigen kleur en eigen bekoorlijkheid; rose en purperen bloempjes van sleutelbloemen wisselen af met blauwe vergeet-me-nietjes, de lichtroode sterretjes van *Silene acaulis* liggen te fonkelen op mollige kussens van levend groen, en spelen een tintelend

spel met de groote, kobaltblauwe klokken van gentianen; de witte bloemen van zilverwortel (*Dryas*) en diverse anemonen blinken blank op in het felle zonlicht en de fijngefranjeerde lila bloempjes van *Soldanella* bij de sneeuwoopen, de pure witte boterbloempjes van het hooggebergte trillen in den wind, die van de bergtoppen strijkt. ☼ Een dergelijk beeld kan men overal in de hooggebergten van Europa genieten, in Zwitserland, Beieren, Oostenrijk en elders, welker flora veelszins dezelfde is, of overeenkomende vormen bezit; al zijn verschillende soorten aan bepaalde gebieden of hoogten gebonden, met een meer of minder beperkte verspreiding. Zoo stelt een onzer foto's een natuurtafereel voor aan den rand van een bergbeek in de Tatra (Karpathen), waar op den vochtigen rotsbodem, tusschen *Caltha*'s en andere vochtminnende planten het Viertandig-Zonnezaad, *Heliosperma quadrifidum* (Reich.), volop in bloei staat. Het is een plant, die verwant is aan de anjelieren, dus behoort tot de familie der Caryophyllaceae, en die veelvuldig in het hooggebergte aan beeken en bronnen voorkomt tot op 2500 M. hoogte. Zij heeft een groot verspreidingsgebied, want behalve in de Karpathen komt zij ook in Zwitserland en in de Pyreneeën voor, zelfs in den Balkan en op Corsika. De bloei is mild, en valt van Juni tot September. De witte, of soms rose, vijftallige kleine bloempjes worden ontwikkeld aan dunne, kleverige bloemsteeltjes boven zeer smalle groene blaadjes; waardoor ze een bijzonder lossen en bevalligen indruk maken. Elk der vijf kroonblaadjes loopt uit in vier tandjes, wat de fijnheid der bloempjes zeer verhoogt, en waaraan het plantje ook haar soortnaam dankt. ☼ Als men nu nog weet, dat het Viertandig-Zonnezaad kalkminnend is, dus van nature op kalkbodem groeit, dan heeft men aanwijzing genoeg hoe het in een rotstuintje te kweken, n.l. tusschen steenen, die de aarde koel houden, en in vochtigen, kalkhoudenden grond! ☼ Op grootere hoogten, n.l. tot bijkans 4000 m., treft men aan de, op een *Sedum* gelijkende, *Cherleria sedoides* (L.) of Dikbladmuur, welke echter tot dezelfde familie als voornoemde soort behoort, maar van een geheel verschillende groeiwijze is. Deze plant blijft zeer laag en stoelt uit tot dichte, mosachtige kussens, samengesteld uit een menigte van fijne takjes met smalle, stompe blaadjes, waarop eindstandig overal slechts één vijftallig kortgesteeld en lichtgroen bloempje wordt ontwikkeld; zoodat de kussens er bijna mede overdekt zijn. Deze bloempjes zijn van een bijzonderen bouw, doordat hier de kroonblaadjes zeer klein zijn, of geheel ontbreken; dus eigenlijk geen rol spelen. Toch maken de bloempjes, welke in Juli en Augustus verschijnen, op hun mosachtige zoden een aardig effect als van tallooze puntige sterretjes met 10 meeldraden en een wit ringetje om het hart.

ALPENPLANTEN. VIERTANDIG ZONNEZAAD (*HELIOSPERMA QUADRIFIDUM*)

Men ontmoet deze alpenplant vaak in gezelschap van Gentianen en andere hoog-alpine bloempjes, tusschen berggruis en in rotspletten, zowel in de Karpathen als op de Alpen, maar ook in de Pyreneeën en zelfs in het Schotsche Hoogland. Als rotsplantje in tuinen treft men het zelden aan. Dit is wel het geval met de Alpen-Ganzekers, *Arabis alpina* (L.), een plant, welke ten onzent veel als „randbloem” wordt aangeduid, vanwege het gebruik, dat men er in den tuin van maakt als randplant om perken. Dit gebruik doet echter licht vergeten, dat ze een echt kind der bergen is, en wil men deze plant in haar ware karakter waardeeren, dan moet men ze zien, zooals ze spontaan in de vrije natuur groeit, tusschen rotssteenen en keien; waarvan onze foto een goed beeld geeft. Zóó is ze een echte bergplant, en zóó eerst komen hare karaktereigenschappen van vrij, wild natuurkind volkomen tot haar recht! Ze

komt in schier geheel bergachtig Europa voor, van de Pyreneeën tot de Karpathen, zelfs in de arctische zône en in den Himalaya, op kalkbodern en oergesteente, tot 3000 m. boven de zee. Maar, ze komt niet zelden met de bergstroomen mee naar beneden tot in de lage landen; zoodat ze ook wel in de vlakke wordt aangetroffen. In de bergen groeit deze Crucifeer in berggruis, in spleten tusschen kei- en rotssteenen, aan bronnen en op rotsen, zoodat ze niet zeer kieskeurig is; wat ook wel blijkt uit hare gemakkelij kheid als tuinplant. Hare algemeene bekendheid maakt verdere bespreking overbodig; de sierlijke, witte bloempjes, die in losse trosjes levendig boven de grijsgroene, groftandige blaadjes uitkomen, behooren tot de aardigste lentebloemen in onze tuinen. ☞ Planten, die in vochtige rotsspleten groeien zijn er zeer vele in de bergen; waar maar eenigszins houvast is, vestigen zich gewassen van allerlei soort, sleutelbloemen, steenbreken, gamskers, anjelieren, lijmkruid, enz. Daar kan men ook vaak de Dikbladige Steenbreek, *Saxifraga aizoides* (L.) vinden, een lage, zodevormig uitstoelende soort, die van 10 tot 30 cm. hoog kan worden en tot losse groepjes uitstoelt van opgerichte takjes, bezet met smalle, ietwat vleezige blaadjes. Ze bloeit van Juni tot Augustus met citroengele bloempjes met donkere, oranje-roode stipjes geteekend; maar er zijn ook vormen, die saffraangele tot oranjebruine bloempjes ontplooiën. Deze Dikbladige Steenbreek groeit veel in vochtig steengruis, maar ook op vochtige rotsen, voorts aan oevers van beken en liefst op mergelbodern. 't Is een der veelverspreide soorten uit de familie der Saxifragaceae, en ze komt zowool in de Pyreneeën als op de Alpen, in de Karpathen en Apenijnen voor, zelfs in het arctische gebied. Voor rotstuintjes is ze zeker aan te bevelen! ☞ Een keurig plantje, dat ook gaarne in rotstuintjes gekweekt wordt, is de Roode Steenbreek, *S. oppositifolia* (L.), die, behalve in Europa, ook in de hooggebergten van Azië en Amerika wordt gevonden. Deze bekoorlijke soort onderscheidt zich door het vormen van dichte kussens of vachten van kruipende stengeltjes (takjes), met dicht aansluitende, blauwgroene, kleine blaadjes, en tintelende blauwpuurperen bloempjes. De blaadjes zijn ietwat vleezig, en hebben een tegenovergestelden stand. Ook deze soort is een echte hoog-alpine plant, groeiend in berggruis, op rotsen en in rotsspleten, tot ruim 3000 m. boven de zee. ☞ Op grazige plaatsen, in bergweiden en ook in rotsspleten op hoogten van 1600 tot 2700 m., blinken, van Mei tot Augustus, de groote, gele bloemen van de Benedictenwortel, *Geum montanum* (L.), een plant uit de familie der Rosaceae, met vindeelige bladen, welke alle uitloopen in een zeer groot topblad. Ze behoort tot de algemeen voorkomende bergplanten van Europa, en is met hare, tot 3 cm. in doorsnede metende bloemen, daaronder eene der schoonste! ☞ Hooger stijgt de niet minder mooie *Geum reptans* (L.) of Kruipende-Benedictenwortel, met sierlijk gevinde blaadjes en stralend gele, groote bloemen. Deze soort groeit in de nabijheid van gletschers en op de morainen, tot ruim 3000 m. hoogte. Haar verspreidingsgebied is beperkter dan van de vorige genoemde soort; wijl zij slechts op de Alpen en in de Karpathen en voorts in Spanje voorkomt. Maar beide *Geums* zijn planten, die men het beste genieten kan in haar natuurlijk milieu, op de koele bergen; wijl ze hier als tuinplant en op rotspartijen wel goed gedijen, maar vaak wat weelderig van loof worden, ten koste van de schoonheid harer bloemen.

Aphorisme. Wees goed maar niet week, want goedheid zonder rechtvaardige strengheid is geen bewijs van zielenadel, maar een gebrek aan durf om waar te zijn. M. W. B.

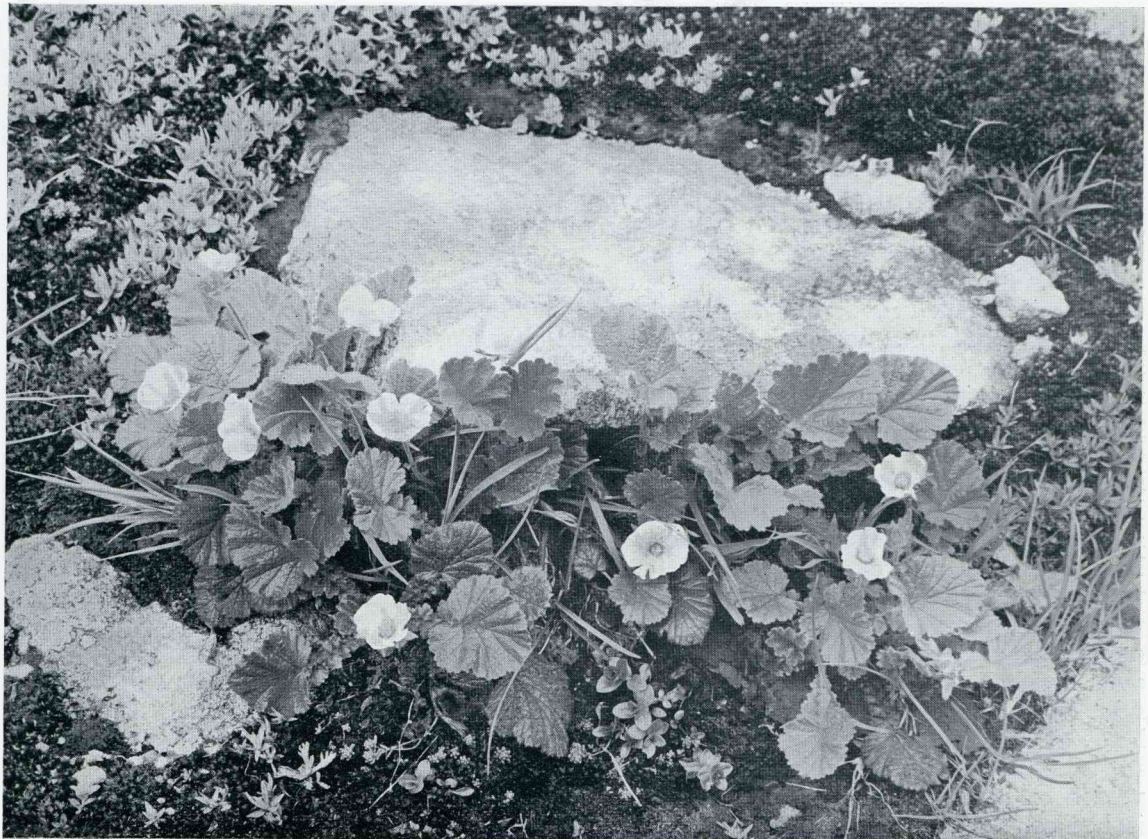
ALPENPLANTEN. ALPEN-GANZEKERS (*ARABIS ALPINA* L.) GROEIEND TUSSEHEN ROTSBLOKKEN

Door de woeste dalen van Tessino

DOOR NINA J. DIJKSTRA

INLEIDING. HET LAGO MAGGIORE EN DE ZIJDALEN

DEZEN keer ben ik aan het Lago Maggiore. ☞ De natuur is er heel laat dit jaar, daar het voorjaar lang koud bleef. Maar nu, met de eerste echte zomerse dagen, staat, wat gewoonlijk na elkander uitloopt, plotseling alles tegelijk in bloei. ☞ Meestal zijn de

ALPENPLANTEN. BENEDICTENWORTEL (*GEUM MONTANUM*)

amandelboompjes met hun roze en roode takjes reeds uitgebloeid als de kerse- en pereboomen in bruidstooi staan en de paars-blauwe trossen der glycineranken bloeien het laatst van alle. Maar ditmaal vieren de wuivende mimosastruiken, de teedere amandel- en perzikboompjes, de witgesluierde boomgaarden, de sterke volbloemige camelia en de, haar armen vol groote witte kelken wijd uitbreidende magnolia, tezamen het lentefeest. Over de zwaar neerhangende glycinetrossen ligt een fijn blauw waas en reeds openen zich haar eerste bloemen naar de zon. ☞ Tusschen het gras in de glooiende weilanden geuren kleine gele primula's, lila crocusjes met gouden hartjes en ranke, boven alles uitkijkende witte narcissen met hun deftige oranje kragen. Kleine bedeesde viooltjes verstoppelen hun kindergezichten tusschen steenen en achter rotsmuren. ☞ En over dat alles spant zich een strak blauwe hemel en dansende zonnestralen glijden over het lichtbewogen meer. ☞ In den grooten, schaduwrijken tuin van mijn gastvrouw kan ik urenlang kijken naar de schaduwen die zich onmerkbaar voortbewegen over de rotswanden, en naar de zonbeschenen sneeuwbergen aan den overkant van het wijde meer. Een kleine witte motorboot danst over de golven en de groote boot uit Italië komt plechtig voorbijglijden. Hoog boven mijn hoofd doorklieft een arend het blauwe lucht-ruim naar een eenzamen bergtop. . . . ☞ Maar niet alleen om te rusten en echt luit te zijn ben ik naar het zonneland gekomen. Er zijn te Locarno en omstreken veel mooie tochten te maken. Voor wie het rustig wil aanleggen zijn er kortere wandelingen en watertochtjes, wie verder wil gaan kan langs de kleine riviertjes der zijdalen de bergen intrekken. En in den zomer kan men dan nog van deze zijdalen uit verschillende bergpassen bezoeken. Vooral voor onderzoekingstochten in deze zijdalen ben ik naar Locarno gekomen. ☞ Het Verzasca- is het meest Oostelijke, het Centovalli- het meest Westelijk gelegen dal, terwijl daar tusschen de kleinere Onsernone-vallei en de Valle Maggia met verschillende zijarmen zich uitstrekken. ☞ Tessino is een inter-

essant land en deze dalen zijn grootendeels nog landelijk en primitief. Het eenvoudige volksleven gaat er ongestoord zijn gang. Miniatuur-dorpjes liggen als grauwe steenmassa's aan den oever der stroompjes of hoog tegen den rotsigen bergmuur. De riviertjes kronkelen zich als blauw-groene linten door de nauwe kloven en bruisen witschuimend over enorme rotsblokken. Prachtig doet de diep groene kleur van het water tegen wit- en roodgemarmerde rotswanden. ☞ Het Onsernone-dal, dat een heel interessante vallei is door de zijn hand- en huisindustrie, heb ik helaas niet meer kunnen bezoeken. De andere dalen ben ik gedeeltelijk per bergtreintje, gedeeltelijk te voet ingetrokken. ☞ Langs smalle voetpaden waar geen auto gaan kan, naar hooggelegen bergdorpen gaan mijn zwerftochten. Door een woeste rotswereld over brokkelige steenpaden en langs stille sneeuwvelden voert mijn weg. Om dan weer uit die eenzame wereld af te dalen, langs het schuimende, klotsende, zich immer voortspoedende water, naar het groene laagland, naar de glooiende bebloemde velden en naar het blauwe meer. ☞ En altijd weer opnieuw is het een vreugde om van de woeste hoge dalen terug te komen in het land van bloemen, kleuren, geuren en heldere lichten, om terug te komen in het zonneland . . .

I. VALLE VERZASCA

Tweemaal breng ik een bezoek aan deze vallei. Te voet aan den eenen, per postauto tot aan het eindpunt aan den anderen kant der rivier. ☞ Het dal lacht en de bergen stralen. Zonbeschenen dorpjes liggen als vogelnestjes tegen den steilen bergwand. Schaduwen dansen over de rotsen en weerkaatsen in het groene rivierwater. ☞ Zoo zie ik het dal den eersten keer. ☞ Bij mijn volgend bezoek is het gelaat verstrakt. Geen glimlach van zon trekt er over de rotswanden. De duizenden schitterlichtjes in het schuimende water zijn uitgedoofd. Het dal is ernstig somber, ongenaakbaar. ☞ Het is Paasch-Maandag en een stralende dag als ik den voettocht onderneem. Met de funiculair laat ik me eerst naar de Madonna del Sasso omhoog brengen, de machtige kloosterkerk, die, hoog boven de stad op de rotsen gelegen, Locarno beheerscht. ☞ Als we omhoogstijgen gaan er uit de kerk processies langs het smalle bergpad naar beneden.

Zij volgen den kruisweg langs de verschillende staties. Op het hooge, wijde kerkplein zijn er veel kinderen in het wit, met roode sjerpen, wit- en blauw gekleede koorknappen en vrouwen die zware houten kruisen torsen. ☞ Neen, vandaag is het geen geschikte dag om een rustigen indruk te krijgen van dit prachtige bouwwerk en om er ongestoord te genieten van de beroemde schilderij van Antonio Ciseri — „die Grablegung Christi” — en van het wonderlijk mooie Madonna-beeld boven het hoofdal-taar. [Daarvoor wil ik nog eens op een rustigen weekdag terugkomen. ☞ Rechts van de Madonna del Sasso gaat een „Höhenstrasse” over Orselina, Brione (sopra Minusio) naar Contra. Hoog boven het wijde, lichtende meer en de vroolijke zonnestad voert deze weg. Orselina is een echt „Kurort”, maar Brione is een typisch oud Tessiner steendorp, vol schilderachtige pleintjes en hoekjes. Iedere bocht van den weg door dit gehucht brengt verrassingen. In het voorjaar geuren er de paarse glyciner-trossen langs de straten en op de bergen bloeit er de roode alpenroos. En recht beneden strekt zich de blauwe waterspiegel uit tot aan den

ALPENPLANTEN. DIKBLADIGE STEENBREEK (*SAXIFRAGA AZOIDES* L.) IN EEN ROTSSPLEET

verren gezichteinder. ☞ Dan, met een groote bocht langs de bruisende, zich recht naar beneden stortende Val Resia, naar het dorpje Contra. Met zijn kleine, witte kerk en grauwen toren ligt Contra hoog boven den ingang van het Verzasca-dal, een klein, landelijk nest, dat, met het verder gelegen dorp Mergoscia, den dalingang aan dezen kant bewaakt. ☞ Hoe primitief, echt buiten en rustig is het hier in dit kleine gehucht. Een kerkpleintje met het posthuis, een café, tevens hotel, wat verspreide witte huizen en een lager tegen den bergwand gelegen ommuurd klein kerkhof, dat is al. In den tuin van het restaurant, in de koesterende zon gezeten, heb ik uitzicht op het boveinde van het meer, waar het blauwe water eindigt en de groene landengte begint, en op de besneeuwde bergen aan den overkant. ☞ Contra ligt juist op de ronding van den bergwand, daar waar de rotsmuren zich splijten om de nauwe kloof te vormen waardoor de Verzasca zich een weg baant. Zóó diep beneden stroomt de rivier, dat men alleen maar het verre, woeste bruisen hoort. ☞ De weg gaat nu met een bocht dalinwaarts en reeds heel spoedig, hoewel van zeer ver, is Mergoscia zichtbaar. Op een vooruitstekend schiereiland, hoog boven den wilden bergstroom, is dit, in verschillende

verdiepingen gebouwde dorp, gelegen. Als een arend, die zijn vleugels wijd uitgebreid heeft tegen den rotsmuur, gereed om vooruit te schieten door het luchtruim, zoo waakt Mergoscia over den ingang van het dal. ☞ Langs groote inhammen, over oude steenen boogbruggen gaat de weg en overall storten zich wilde stroompjes van de bergen naar de onzichtbare Verzasca in de diepte. Steeds nader komt Mergoscia, maar het is een lange weg voor men eindelijk den kerktoren bereikt. Den grauwen toren, die, zooals zoovele kerktorens in de Tessin, los staat van de kleine witte kerk. ☞ Van het kerkplein af ziet men door de lichtende poort, opening en uitgang van de nauwe vallei, in een teer blauw waas het verre meer en de nevelige sneeuwbergen. Etherisch fijn en een wonderlijk contrast vormend met de donkere schaduwen van het dal. ☞ In het dorp gaan ruwe steenen trappen omhoog naar nauwe straatjes met oude boerenhuizen, waar de scheefhangende loggia's (veranda's) gebouwd zijn rond een stille binnenplaats. ☞ Om den hoek van het gehucht is er de met hoog bosch begroeide bergwand steil boven het diepe dal, waar smalle bergpaden omhoog gaan tusschen brokkelig gesteente. Eén van deze grauwe steenpaden moet leiden, hoog over den bergmuur, naar het verder in het dal — aan denzelfden kant van den stroom — gelegen dorp Corippo. ☞ Doch een vrouwtje, dat uit een der hutten naar buiten komt, waarschuwt. De weg is moeilijk te vinden, glibberig door de bergstroompjes en niet vertrouwd om te gaan. Na vergeefs zoo'n brokkelig voetpad een eindweegs gevolgd te hebben, geef ik het dan op, want het pad loopt dood tusschen de steenen. En zóó recht naar beneden gaat de steile bergwand, dat men den voet stevig moet neerzetten om niet naar de diepte te glijden. ☞ Het zoo schilderachtig gelegen dorpje Corippo zal ik bij mijn volgend bezoek aan het dal, per postauto, zien, hoop ik nu maar.

☞ Mergoscia, dat hoog op den rechter oever gelegen is, heeft geen verbinding met den linkerkant van het dal en is daardoor geheel afgesloten van de verdere vallei. Het is trouwens heelemaal een dorp apart. Niet alleen door de afgezonderde ligging, maar ook door het feit, dat de bewoners het geheele jaar in het dorp verblijven. De andere dorpen in dit dal hebben hun zomer- en winterinwoners. In de zomermaanden gaat men er naar hooger gelegen Alpengehuchten, in September keert men terug voor den wijnbouw in de vlakke. Of wel, men leeft vier dagen van de week omhoog, om de drie andere dagen voor het bedrijf in de laagvlakte te zorgen. Zoo leiden de menschen in deze streken dus een constant nomadenleven, alleen Mergoscia maakt hierop een uitzondering¹⁾. ☞ Daar de weg, dien ik gegaan ben, de enige is die dit afgesloten plaatsje met de buitenwereld verbindt, moet ik langs het zelfde pad terug gaan. In Contra vind ik dan een postauto die mij naar

Locarno brengt. Telkens langs den weg stopt de auto om de bussen die in de steenen muurtjes ingebouwd zijn te lichten. Pakken en poststukken worden aangedragen overal waar de post stilstaakt. ☞ Geluidloos komt de avond zich leggen over het stille meer. Het water is teer grijs nu, met lichte plekken. In de witte en roode huizen diep beneden gaan de eerste avondlichten aan. En een enkel bleek sterrepuntje flikkert zwak in de violette lucht boven de lichte bergen

Foto N. J. Dijkstra

KERK EN SCHOOL TE MERGOSCIA IN HET VERZASCADAL

onzen ouden aardbodem, wel eenige merkwaardigheden, belangrijk genoeg om er voor eenige oogenblikken de aandacht op te vestigen! Men bekijke maar eens even de afbeelding van het vriendelijke kerkje van Brakel op bladz. 118: roept het U met zijn Gothischen toren en dito koor, doch met het meer naar het Romaansche zweemende schip, niet op spontane wijze toe: „onderzoekt en verneemt mijne geschiedenis!“?

Dat hier meer „achter zit“, behoeft niet betwijfeld te worden, doch . . . „hoe er achter te komen?“; dat is de kwestie! Het resultaat van mijn onderzoek — een ware gang door doolhoven en over hindernissen — mag slechts héél poovertjes heeten: ik kwam slechts te weten, dat dit behuis zeer oud moet zijn en voor de Hervorming aan de H. Maagd Maria was gewijd. En, 't geen den lezer misschien in 't geheel niet interesseert, doch „volledigheids-halve“ (!) vermeld moet worden: de eerste dominee, die er den kansel bestee, heette Hendricus Spudeus. Deze, voor de Brakelaars dier dagen zeer zeker gewichtige gebeurtenis vond Anno 1587 plaats, doch reeds twee jaren later keerde Zijn Eerwaarde — om welke reden is mij niet bekend — zijn gemeentenaren weder den rug toe en vertrok naar Arkel. Ziedaar: dat is alles! . . . ☞ Het niet on aardige dorpje Brakel, ongeveer een uur ten Oosten van het Slot Loevestein gelegen, werd in den aanvang der 9de

Foto N. J. Dijkstra

HOEKJE TE BRIONE, EEN TYPISCH OUD TESSINER STEENDORP

eeuw door zekeren graaf Rotgarius aan de kerk van Utrecht geschonken. Helaas is het „Huis Te-Brakel“, dat, indien het slechts heden ten dage nog bestond, zonder twijfel een voornamere bezienswaardigheid dan het, zijn historie zoo zorgvuldig verborgen houdende kerkje zou uitmaken, in 1672 afgebrand en niet herbouwd. Omstreeks 870 met de kasteelen van Aalst en Pouderoyen door Boudewijn, Heer van Heusden gesticht, werd het 't stamhuis van het roemrijke geslacht van Brakel, Brakell, Brackel of Braeckel, waaruit o.a. de dappere Schout-bij-Nacht Jan van Brake

1) Zie: Hans Schmid: Spaziergänge im Tessin.

ontsproot, die zich in het jaar 1667 bij den vermaarden „Tocht naar Chattam”, als bevelhebber over „De Vrede”, zoo buitengewoon onderscheidde. Door zijn gevaarlijke ligging op het lage, westelijke uiteinde van het eiland — want aldus kan men de door Maas en Waal ingesloten Bommelerwaard noemen — heeft het dorp in den loop der jaren menigmaal ontzettend veel te lijden gehad door overstromingen en zwaren ijsgang. Reeds met een droge opsomming van data en jaartallen en de grootte der aangerichte schade ten gevolge van dijkbreuken en waterfloeden in den „Polder van Brakel en Pouderoyen”, zouden kolommen te vullen zijn! — Laten we daarom de hoop uitspreken, dat onze in Brakel en omgeving gevestigde landgenooten in de toekomst voor dergelijke, steeds zoo verschrikkelijke natuurrampen gespaard mogen blijven!

In Rio de Janeiro's straten

DOOR PHILINE. (Slot)

DOOR al deze voorzorgsmaatregelen kan het gebeuren, dat de lucht in de gevulde bioscoopen minder benauwd is dan op de zonnige avenida. Wat de cafés betreft: waar het mogelijk was, hebben de eigenaars van cafés de huizen vlak naast een kerk liggende gepacht, in de overweging, dat van een kerk altijd min of meer een koele luchtstroom uitgaat. „Vamos tomar um café!” zegt onze braziliaansche vriend. Laten wij een koffie gebruiken. Ook binnen in de cafés is alles op uitbanning der hitte berekend. Overal snorren de ventiladores. Op de marmere tafelen staan reeds de asucareiro (suikerpot) en de kleine typische koffiekopjes, die aan kinderserviezen herinneren, gereed. Ook hier worden de hygiënische voorschriften strikt nageleefd. De nikkelen suikerpot is hermetisch gesloten. Het bovenklepje opent

zich slechts, om een scheut witte basterdsuiker door te laten, nadat men den pot met een ruk ondersteboven gedraaid en geschud heeft. Wil men nog een scheut, dan dient men den pot eerst weer in zijn oorspronkelijke verticale houding te brengen en dezelfde manoeuvre te herhalen. Deze manipulatie is weliswaar omslachtig, maar voorkomt, dat de inhoud der potten door de diverse bezoekers wordt aangetast. Nauwelijks zitten wij of de „moço” (kelner) stuift op ons af met de vraag: „Com ou sem leite?” (Met of zonder melk?) want dat het koffie moet zijn, staat buiten

kijf. Op ons antwoord schenkt hij handig uit de nikkelen kannen, waarvan die in de rechter hand zwarte braziliaansche koffie, die in de linker hand melk inhoudt, de gevraagde hoeveelheid in. Inplaats van een oor-handvat bezitten deze koffie- en melkkannen een houten steelhandvat, waardoor het den kelner mogelijk gemaakt wordt, de gasten vliegensvlug te bedienen; het hoofd moet hem soms omloopen bij de

razend vlugge bediening, die bij het onophoudelijke komen en gaan eerste vereischte is. Hij doet dan ook niets anders dan van den een naar den ander rennen. Met de betaling bemoeit hij zich niet. Daarvoor zorgt een afzonderlijk rondlopende „moço”, die op Uw wenken klaar staat, doch nimmer uit zich zelf komt. „Isto não se faz!” (Dat doet men niet). Hij zou wellicht eer een bezoeker zonder betaling laten weggaan, dan hem om geld aanspreken. Trouwens zal het niemand invallen, om zonder betaling van de zoo reis het lokaal te verlaten. Dit is zoo beneden de waardigheid van den Braziliaan, dat het niet

eens bij hem opkomt. Nu met een der honderden wachtende luxe-taxi's een tochtje langs de onvolprezen praias! Dwars door het woelige stadsverkeer, langs schreeuwende kranten- en lotenverkoopers, die zich niet ontzien, ook op de treeplank van onzen wagen te springen, spurten we met een 60 km-vaartje over de avenida, kruisen we de rua sete de setembro (straat van den 7den September) kort „rua sete”

genoemd, rijden langs gereeringsgebouwen, bibliotheek, Theatro Municipal (stadsschouwburg) — een weliswaar schitterend bouwwerk, doch zonder bepaalden stijl — naar de Praia Botafogo. Trouwens alle zoo juist genoemde gebouwen munten uit door grootsheid, gezelligen bouwtrant en harmonisch geheel, zulks niettegenstaande of wellicht dank zij het feit, dat de bouwstijlen van de 15e tot de 19e eeuw er in verte-

Foto N. J. Dijkstra

HET BOVEN HET VERZASCA-DAL GELEGEN DORPJE CONTRA

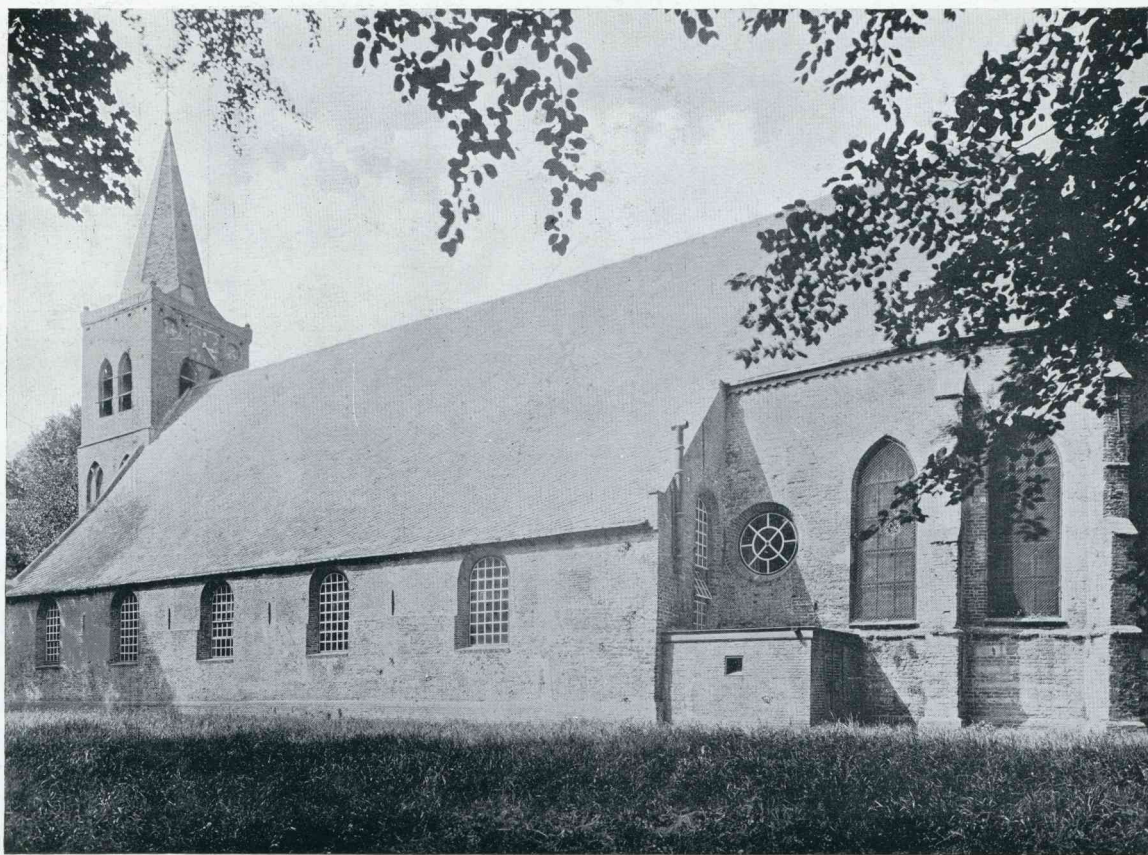

Foto C. J. Steenbergh

DE KERK TE BRAKEL IN DE BOMMELERWAARD

genwoordigd zijn. Bij de Praia gekomen, zien we aan onze linkerhand de in het felle zonlicht glinsterende, donkerblauwe baai met haar witte schuimkopjes, aan onze rechterhand het sappige groen der schitterend aangelegde grasgazons, de statige palmen met hun zacht in den wind wiegende kronen en tropische bloemen, waar tusschen-door zeldzaam mooi gekleurde groote vlinders zweven, die met het zonlicht verschieten van pauw- in staalblauw. Vaag zien wij aan den overkant van de zacht ruischende baai de stad Nictheroy liggen. Het is de hoofdstad van den staat Rio de

genwoordigd zijn. Bij de Praia gekomen, zien we aan onze linkerhand de in het felle zonlicht glinsterende, donkerblauwe baai met haar witte schuimkopjes, aan onze rechterhand het sappige groen der schitterend aangelegde grasgazons, de statige palmen met hun zacht in den wind wiegende kronen en tropische bloemen, waar tusschen-door zeldzaam mooi gekleurde groote vlinders zweven, die met het zonlicht verschieten van pauw- in staalblauw. Vaag zien wij aan den overkant van de zacht ruischende baai de stad Nictheroy liggen. Het is de hoofdstad van den staat Rio de

Janeiro, terwijl de stad Rio de Janeiro de hoofdstad van geheel Brazilië is. Nictheroy is de geliefkoosde verblijfplaats der engelsche kolonie, want zooals elders, hebben ook hier de verschillende nationaliteiten, voor zoover zij niet door huwelijk of andere wijze van assimilatie in de braziliaansche gemeenschap zijn opgenomen, hun afzonderlijke hoekjes, waar zij zich bij voorkeur vestigen. Nictheroy, aan den overkant van de baai gelegen, is met de stoomboot een half uur varens van Rio verwijderd en is met zijn ruime, tusschen de bergen liggende rijbanen en sportvelden een dorado voor den sportminnenden Engelschman. Hij kan er paardrijden, den geheelen dag, tegen betaling van slechts tien milreis (1,20), mits hij maar voor het paardevoer zorgt. Hij vindt er over een groote uitgestrektheid een stil strand om te baden en te roosteren en heeft er ver uitstekende rotspunten met stille vischhoekjes voor zijn hengelsport. De Duitschers vindt men meer in Petropolis, een stad ruim een uur reizen het binnenland in, waar nu werkelijk alles duitsch is. De bakker, schoenmaker, groentenman en kruidenier, de apotheker en zelfs de politieagent op den hoek spreken Duitsch. Zij allen zijn kolonisten of afstammelingen van kolonisten, die zich

in deze zoo liefelijk tusschen de met oerwoud begroeide bergen liggende vallei gevestigd hebben, terwijl zij hunne kinderen, naast de portugeesche, een ter dege ouderwetsche duitsche opvoeding geven. En ofschoon huwelijken tusschen Brazilianen en Duitschers in het geheel niet tot de uitzonderingen behoren, veeleer schering en inslag zijn, handhaaft zich toch meestal het duitsche nationale gevoel

zoo sterk, dat naast de inheemsche gewoonten vele van het oude vaderland gevolgd worden. Voornamelijk is het de taal, waaraan in de meest uiteenlopende dialecten vastgehouden wordt, en men treft er soms lieden van dertig jaar en ouder, die, hoewel zij Duitschland nooit gezien hebben, nochtans het zuiverste duitsch naast het portugeesch van den rasechten Braziliaan spreken. Men heeft er dan ook alle mogelijke duitsche „Vereine", benevens verschillende duitsche dag- en weekbladen. Leelijke en oude automobielen schijnen in Rio niet te bestaan, want van de auto's die men er ziet, is de eene al weelderiger dan de andere. In verband met de weersomstandigheden zijn zij meestal open, zoodat men de inzittenden goed kan opnemen. De mannen zijn over het algemeen van middelmatige grootte en naar de laatste mode gekleed. De vrouwen zijn meest even groot als de mannen, maar iets zwaarder, met zwart, zijdeachtig haar, donkerbruine tot zwarte oogen en olijfkleurige teint. Bussen, trams en auto's razen voorbij en we rijden een zijstraat in, die ons langs het paleis van den president naar de Laranjeiras-buurt (Sinaasappelen-buurt) brengt, die haar naam dankt aan de sinaasappelboomen, die de breede hoofdstraat aan weerszijden omzoomen. Aan beide kanten van den weg staan één-verdiepings-villa's in groene, blauwe, roze en witte kleur. Deze voor de subtropische steden zoo typeerende kleurenrijkdom veroorzaakt met het geheel van sappig groene palmbladen, strakblauwe lucht en donkerblauwe zee op den voorgrond, dat blakende en koesterende, waardoor het braziliaansche landschap de oogen

streelt. Steeds verder rijden wij langs den Largo de Machado, een met palmen begroeid, plantsoenachtig plein met op den achtergrond een kerk in typischen, oud-portugeeschen stijl, wit met zwarte randen, verder langs Aguas Ferreas, de ijzerhoudende wateren, een beekje, dat in een der diepten van den Corcovado-berg zijn oorsprong vindt. Dan keeren we even en begeven ons naar het 20 meter teruggelegen station van de Corcovado-tandradbaan. Tezamen met een groepje Amerikanen, die, geloof ik, nergens ontbreken, stappen wij in den langen, pullman-achtigen tramwagen. Ruiten zijn er niet en in plaats daarvan zijn er jalouzieën ter bescherming tegen de felle zonnestralen. Even later vertrekt de elektrisch gedreven trein en langzaam verdwijnt de stad in de diepte. Elke meter opwaarts brengt de uitbreiding van een der meest schitterende panorama's ter wereld. Stervormig strekken zich de met oerwoudplanten welig begroeide bergruggen tot aan den oceaan uit. Tusschen de bergkammen puilen de kleurige huizenmassa's uit, getuigend van den strijd tusschen natuur en voortschrijdende beschaving. Hiervan getuigt trouwens de geheele stad en zelfs het geheele land, om niet te zeggen het geheele zuidelijke werelddeel. Ver-

fijnde beschaving en laatste snufjes treft men er aan naast de meest primitieve oerwoudwilderis. Zulke krasse tegenstellingen zijn ons in Europa ten eenenmale onbekend. In Europa, althans in het westen, gaat de groote stad geleidelijk in voorstad, dorpen en gehuchten over. Hier in Rio is dit anders, is de overgang abrupt. Hier kan het gebeuren, dat ge uit de lift van een ultramodern ingerichten wolken-

DE PRAÇA FLORIANO TE RIO DE JANEIRO

krabber der avenida stapt, tien minuten verder een berg opklimt, en hier van chocolade- tot koffiebruine mulatta's tegenkomt, die blootvoets de door regenbuien soms glibberig-kleige, stijle bergwegen afdalen, om beneden bij een of andere villa aan te bellen en te vragen of zij hun blikken met water mogen vullen. Deze blikken, die in hun glorie-tijd vet hebben ingehouden, worden met vijf tot tien liter drinkwater gevuld, want drinkwater is op de bergen der armen niet te krijgen. Nu hun blikken te hebben gevuld, gaan de vrouwen, hun zwaren last op het hoofd torsend, weer den moeizamen weg bergopwaarts. Trouwens, het dragen van lasten op het hoofd is hier overal de manier. De carregadores (lastdragers) nemen niet, zooals bij ons in Europa, de lasten op rug of schouders. Neen. Wanneer ge een der carregadores, die hun kantoor in de zon op de straatsteenen tegen de huizen aan hebben, opdracht geeft een zwaar voorwerp, een linnenkast, een koffer of iets dergelijks te vervoeren, dan haalt hij geen karretje, maar wikkelt zich den vuilwitten doek, dien alle leden van dit typische gilde als een uniform om den buik dragen, af en rolt dien doek pannekoek-vormig op, waarna hij de prop op het hoofd plaatst en er den last bovenop zet. Dan gaat hij fluitende zijns wegs . . . Schrijnend is de tegenstelling tusschen de verfijnde weelde der avenida-hotels en casino's en de blokhut-achtige oerwoudwoningen der kleurlingen en zwarten hier op de bergen. Bedden zijn er luxe-artikelen. De elite bezit een tafel met eenige kisten, die als stoelen dienst doen. Toen wij even een blik in een der hutten wierpen,

ontwaarden wij in de daar heersche duisternis niets. Nochtans kwamen er uit diezelfde hut, nadat wij ons naar het voortuintje hadden teruggetrokken, een vijftiental ebbenhoutkleurige spruiten van 2 tot 18 jaar te voorschijn! Uit welke hoeken zij kwamen, is met geen mogelijkheid te zeggen. Het leek wel de hoehoed van een goochelaar! En onwillekeurig gingen mijn gedachten terug naar de schitterende juwelierszaken, de hotels, cafés, casino's en bioscopen, enfin naar alle in de benedenstad (cidade) aanschouwde weelde, die in zoo schrijnende tegenstelling is met deze groote armoede. Inderdaad springen de krasse tegenstellingen in sociaal opzicht wel nergens zoo in het oog als in dit in den warmen mantel der tropenzon zich koesterende land Brazilië.

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

9) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI. (Vervolg)

DE ossen waren bedekt met roodlakensche dekens, die tot den grond reikten, en op den wagen was meestal geplaatst een torentje met de alarmklok, de Martinella en de standaard der republiek. Een Christus in hout gesneden of een Madonnabeeld gaf dien wagen een plechtig uiterlijk. Op het platform stonden eenige uitgelezen soldaten, om ingeval van nood den standaard te verdedigen, naast hen trompetters. Dit veldteken, dat natuurlijk zeer zwaar was, is vermoedelijk ingevoerd door bisschop Eribert van Milaan tijdens zijn oorlogen met Keizer Koenraad, en evenals de Arke des Ver-

Foto C. J. Steenberg

ORANJERIE VAN HUIZE QUEEKHOVEN NABIJ BREUKELLEN

bonds moest de wagen tot den laatsten druppel bloeds verdedigd worden. De huurtroepen en de ridderschap legden den eed af bij het vaandel, het volk bij den Carroccio. Het schijnt, dat dit voertuig een reminiscentie was van de middeleeuwse strijd wagens, waarmede bij dreigend gevaar een wagenburcht werd gevormd om zich hierachter als in een vesting te verdedigen. De Carroccio had zoowel een strategische als een politieke beteekenis; in zekere mate was hij het symbool van de macht van het volk, tegenover de ridders te paard. Het volk, d.w.z. de voetknechten, bewaakten deze ark en noodzaakten de ruiterij zich goeddeels naar hun tactische bewegingen te voegen. De ridders werden daardoor afhankelijk van de operaties van het voetvolk, een nederlaag of verraad van hunne zijde zou den strijd nog niet beslissen. Wanneer men ten strijde trok, hield de kapelaan een dienst op het platform van den Carroccio, en menigmaal was hij daar ook tijdens den veldslag te vinden. De meeste Italiaansche steden beseften de democratische beteekenis van deze arke in den strijd en voerden haar dan ook bij hun milizia in. Wat de Carroccio in den oorlog beteekende, dat was het Palazzo publico, het Palazzo di città in tijd van vrede: het symbool der vrijheid van het volk en van de autonomie der stad, door eeuwenlangen strijd veroverd op den keizer en de vreemde, vijandige ridderschap. Binnen de geweldige muren, die men in de XIIe eeuw rondom de steden van Toscane en Lombardije bouwde, groeide reeds toen niet slechts de vrijheids-

gedachte, maar ook de nationale, Groot-Italiaansche idee. De raadhuizen beduiden de overwinning van den Latijnschen stam — eeuwenlang door vreemde aanvallers verdrukt — op het Germaansch-Frankische element en het opgaan van het vreemde bloed in het Latijnsche organisme. — Het gedegeneerde menschenras van het vervallen Romeinsche keizerrijk, herboren door toevoeging van nieuwe elementen uit het Noorden, richtte zich weer op, werd zich van haar kracht bewust en na menige goede hoedanigheid van de barbaarsche veroveraars te hebben overgenomen, begon het op zijn beurt geleidelijk hen te onderwerpen. Naast de religieuze gedachte, die het eenige plechtanker was van het verdruchte volk in de Middeleeuwen en althans in het leven hiernamaals geluk beloofde, ontwikkelde zich de gedachte van patriottisme, zij het in het eerst uiterst lokaal, tot denkbeeld gerechtigheid en geluk te kunnen vinden in het tijdelijke aardsche bestaan, door de maatschappelijke orde en de openbare lichamen. Bij het Italiaansche volk ontwaakte de lust om te leven en met onbeklemde borst te ademen. Op iedere schrede ontmoeten wij het persoonlijk initiatief, dat de jonge, levensblijde maatschappij kenmerkt; de menschen willen bijdragen tot den luister

van hun republiek en voegen hun werklust naar de behoeften der maatschappij. Zoodoende is ontstaan de Opera del Duomo, een der prachtigste bouwwerken der geheele wereld, zoodoende verrees het hospitaal La Scala. De stad Siena is in dit opzicht gelijk aan de andere steden van Toscane en Lombardije. Met kleine afwijkingen in de details der ontwikkeling doen zich overal min of meer dezelfde omstandigheden voor,

heerschen overal dezelfde principes. Hier is de gedachte ontstaan, waarop alle moderne staten zijn gegrondvest: dat de regeering en haar lichamen, de openbare administratie, er is voor het welzijn van het algemeen, voor het heil van het volk, en niet uitsluitend ten voordeele van één bevoorrecht enkeling of van een regeerende kaste. De maatschappij beschouwde haar bestuur in het raadhuis als een eigen instelling, waaraan het volk deelnam en streefde bijgevolg naar het verbeteren van haar eigen huis, haar eigen bedrijf. De mensch wordt tot burger, beseft zijn gelijkheid met elken anderen persoon in het rijk en de leuzen, waarvoor eenige eeuwen later de Fransche revolutie heeft gestreden, waren geenszins een vinding der Parijsche filosofen, der encyclopedisten, doch zijn reeds ontstaan in Italië in de XIIIe eeuw. Florence bevrijdde in 1279 de boeren uit hun ondergeschikte positie tegenover de ridderschap, verklaarde hen tot vrije lieden en verbood, op straffe van duizend florijnen boete, dat men zijn vrijdom zou verkoopen, het zij tijdelijk of voor zijn leven. Te Siena werd in het begin der XVIIe eeuw een hervorming ingevoerd, krachtens welke de boeren als burgers werden aangenomen, indien zij konden bewijzen, dat op het land, door hen verlaten, nog drie mannen waren achtergebleven om het te bebouwen. (Wordt vervolgd)

Verbetering. De op bladz. 96 afgebeelde vogel is niet een Aalscholver, maar een Kwak (*Nycticorax n. nycticorax* L.).